

INTENSIV DYRKNING AF NOBILIS

I 2005 besøgte Nåledrys Morten Nedergaard, som på daværende tidspunkt var skovfoged på Bavelse og Næsbyholm. Her førte han en meget aktiv dyrkningspolitik i nobilis, som forbedrede økonomien i dyrkningen af nobilis. I august genbesøgte vi Morten Nedergaard ved Klovborg i det midtjyske for at høre hans nuværende syn på udfordringer og muligheder i dyrkningen og afsætningen af nobilis.

≡ Claus Jerram Christensen

De tre nobilis producenter

Førhen havde mange skovdistrikter egne folk og stod selv for alt fra plantning, dyrkning og pasning til oparbejdning af klippegrøntet. Grøntet blev typisk solgt til en lagerførende grossist, men begge disse roller er nu ved at være en sjældenhed.

I lighed med juletræsbranchen sker der også en strukturudvikling inden for klippegrøntbranchen, hvor produktion og måske især oparbejdning, samles på færre, men betydeligt større producenter og/eller firmaer. Mange større firmaer betjener kransbinderierne, der er store produktionsvirksomheder, hvor udviklingen er gået i retning af nu kun to sorteringer; en dekorationsvare og en kransvare (blågrøn eller blå sortering). Klippegrøntet købes ofte "på roden", idet producenterne sælger grøntet som selvklip.

Morten Nedergaard tilbyder fortsat velsorterede varer i de velkendte 6-8 sorteringer og der laves også mix-leverancer i mindre partier samt levering af en række nichearter. Alt sammen for at kunne tilbyde kunderne hele "viften" af produkter i stil med den gammeldags lagerførende grossist.

Hovedparten af nobilisarealerne forpagter Morten Nedergaard ved tidspunktet for første klipning (7.-8. år) og Morten forestår så både dyrkning og høst/afsætning fra dette tidspunkt mod betaling af en årlig forpagtningsafgift. Denne model baserer sig på et længerevarende samarbejde mellem ejeren og forpagteren i modsætning til salg af klippegrønt "på roden", der er den anden meget fremherskende model i dagens klippegrøntmarked, og som kan være af flygtigere varighed med årlige skift af leverandør/entreprenør.

Dyrkning af nobilis

I lighed med 2005 har Nåledrys spurgt til Morten Nedergaards syn på en aktiv dyrkning af nobilis. Når det gæl-

der nobilis skovkulturer følges i store træk den samme dyrkningsmodel som tidligere beskrevet. I de sidste 10-12 år har Morten Nedergaard etableret ca. 50 ha nobilis på agerjord, og har her forsøgt at optimere økonomien yderlig i nobilis dyrkningen. Nogle af hans ideer vender vi tilbage til.

De vigtigste punkter ved en intensiv nobilis produktion er dog de samme uanset om det er etableret i skov eller markkultur.

Den aktive dyrkningspolitik begynder allerede i anlægget af bevoksningerne, hvor målet er at opnå en sikker og ensartet kulturstart. Ensartede og komplette bevoksninger er nøgleord, da det letter arbejdet med planlægning, sortering og kontrol under høsten.

Når bevoksningerne er gamle nok til at der kan høstes klippegrønt på dem, optimeres udbyttet ved korrekt klippemetode, tynding og gødskning. Det betyder, at der produceres maksimalt salgbart pyntegrønt på flest mulige stammemeter (m²) pr ha. Dette giver de højeste udbytter og de laveste produktionsomkostninger.

Tyndingen i bevoksningen skal tilgodes flere forhold;

- at fastholde og måske endda øge produktionen ved at optimere antallet af produktive meter stamme i kulturen
- at forbedre bevoksningens kvalitet
- at opfylde det behov for færdselsarealer, som stiger med bevoksningens alder.
- Kvalitetsforbedringen sker ved at fjerne "negative" træer. Det er primært træer, som leverer usalgbart grønt eller grønt af dårlig kvalitet. Et kvalitetsmål er også at have ensartede bevoksninger, og derfor bliver træer, som skiller sig ud fra gennemsnittet, ligeledes fældet. Endelig er der hensynet til fordelingen af træer på arealet, hvor der naturligvis skal tyndes, hvis to træer kommer til at stå for tæt på hinanden, så der kan opstå slidskader, fortæller Morten Nedergaard

Klippemetoden er vigtigt, da det ligeledes er pleje af ens produktionsapparat. Målsætningen er at holde produk-

tionen tæt ved stammen af træet. Dette gøres ved, at bevoksningerne klippes hvert år så længe de kan klippes med stangsaks. Træerne klippes "rene" for alt salgbart grønt og til tider nedklippes ligeledes usalgbart grønt således der hele tiden er lys og plads til, at nye grene kan udvikle sig. Når bevoksningerne når liftklip højde er princippet det samme, men der klippes kun hvert andet år, da det giver en højere produktion på liften.

Gødning er en anden vigtig produktionsfaktor. Jo mere NPK, desto højere produktion per ha. Men for meget gødning kan medføre for kraftige og usalgbare grene, så det er en balancegang, der skal tænkes ind i en aktiv dyrkning. Lokali-tet, proveniens, vejrlig, produktionsmål samt gødningspriser spiller alt sammen ind i det optimale gødningsvalg.

Blandingskulturer og nobilis juletræer

Da Morten Nedergaard hvert år de seneste 10-12 år har etableret 4-6 ha nobilis på agerjord, har han arbejdet med

forskellige modeller for at optimere økonomien i produktionen af nobilis. På vores besøg så vi nogle af de ideer, som der er arbejdet med. Der er tale om blandingskulturer af nobilis med henholdsvis nordmannsgran og rødgran samt produktion af nobilisjuletræer. Der er generelt tale om en meget intensiv og aktiv produktion, men også interessant at se og høre om ideer og erfaringer.

- Min intention med at lave blandingskulturer er, at man efter min mening ikke behøver mere end ca. 3.500-4.000 træer/ha for at opnå maksimal produktion af klippegrønt fra bevoksningerne er 10-12 år. Da jeg i starten ikke forventede at kunne producere eller sælge nobilisjuletræer valgte jeg at plante en anden juletræsart i hver anden række. Da jeg i forvejen producerede rødgran og nordmannsgran til juletræer, valgte jeg at plante dem i en model med 1,0 m mellem rækkerne og 1,2 m mellem planterne, forklarer Morten Nedergaard. ▶

En 8-årig blandingskultur, hvor de sidste rødgran er klar til hugst og produktion af nobilis klippegrønt og juletræer er startet. Nobilisproviensen Næsbyholm F835 har en god farve og ligeledes rigtigt gode egenskaber til juletræsproduktion forklarer Morten Nedergaard.

Der bruges ofte egne nobilis planter af Næsbyholm proveniens og nobilis sættes som små 2/0 planter, mens rødgran eller nordmannsgran sættes som større planter. Herved når især rødgran, men også nordmannsgran at blive klar til juletræshugst inden der bliver "konflikt" mellem træarterne og nobilis træerne overtager arealet.

Produktion af henholdsvis rødgran og nordmannsgran i en blandingskultur er naturligvis mere omstændigt og nogle af de traditionelle plejemetoder skal tilpasses. Alt i alt noget, som giver en lidt højere produktionspris, men som Morten Nedergaard påpeger med et jysk smil; "så er jorden i mellem nobilis rækkerne jo gratis og giver et godt dækningsbidrag inden bevoksningen klippes første gang".

Nobilis juletræer

Grundet Morten Nedergaards store interesse for dyrkningen af nobilis var han med i NOBEURO projektet (se boks), og fik her også interesse for at udnytte nobilis til juletræer. I dag 6-8 år senere har han fundet en model, der virker i hans produktion. Blandt nobilistræerne i kulturene udses de typer, som har anlæg for at blive til pæne juletræer og disse forsynes med fuglepinde. Herefter passes disse nobilis som nordmannsgran med formregulering og top-skudsreduktion. Skulle et udvalgt juletræ blive usalgbart grundet tab af symmetri, kan det i stedet indgå i den blivende klippegrøntbestand, og træet er dermed ikke tabt.

Nobilisjuletræer er et nicheprodukt, som er sværere at producere med samme symmetri som nordmannsgran. I afsætningsøjemed afregnes nobilisjuletræer dog som nordmannsgran, men sorteringen er typisk mere lempelig grundet det lille udbud.

Da mange af Morten Nedergaards kulturer er blandingskulturer er udtaget af nobilisjuletræer en tidlig ekstra indtægt i nobilis bevoksningens omdrift. Typisk høstes der ca. 20% af nobilistræerne til juletræer, og dette reducerer naturligvis bevoksningens produktion af klippegrønt i nogle år frem. Vurderingen er dog, at dette produktions-tab indhentes i løbet af få år, ved at hvert enkelt træ producerer på en lidt større del af stammen (et større areal).

Udfordringer med dyrkning af nobilis

Nobilis har meget få naturlige skadevoldere og kræver derfor ikke så hyppig sprøjtning som nordmannsgran. Derimod rammes nobilis hyppigere end nordmannsgran af "røde nåle", og især amerikanske provenienser er her sårbare. For voldsom forårsgødskning med kvælstof kan i kombination med de forkerte klimaforhold give mange skader fra "røde nåle".

En anden udfordring er forekomsten af Sankt Hansskud og vinterfrost, der kan være ødelæggende for symmetrien i et ellers pænt nobilisjuletræ. Sankt Hansskuddannelse er et typisk "ungdomsfænomen" og fremmes i varme og våde sensommer samt ved for store tildelinger af kvælstofgødning – især i efteråret. På især tidligere skovjord kan rodfordærver også angribe nobilis, så selv større træer pludselig bliver helt røde.

ASM
ØSTERVANG ApS

ASM Østervang er en smede- og maskinfabrik, hvor vi laver specialopgaver i stål, maskinudvikling og mekanisk produktion.

Kontakt os gerne på tlf. 24 83 92 50 eller asm@asm-ostervang.dk

ASM ØSTERVANG ApS

Terndrupvej 28, Astrup, 9510 Arden
www.asm-ostervang.dk

- Netmaskiner
- Hegnsud- og opruller
- Plantemaskiner: 1, 2 eller 3-rækkers kraftig udgave
- Pallegaffler til udkøring af juletræspaller med overfald
- Tallerkenharve og renser til renholdelse i ny skov
- Kombinerede stab- og faconklipper til portaltraktor
- Hydraulisk pælehammer
- Bålpladsgrill og brændekløver

Nobilisbevoksning efter blandingstræarten er fjernet. Man fornemmer det "hækagtige" udtryk som giver et stort produktionsareal pr træ.

Med den rette pleje af nobilisjuletræer er det Morten Nedergaards erfaring at man kan opnå op til 60-70% udbytte på en 10-12-årig omdrift. Oftest er målet dog kun 20-30% da bevoksningen skal fortsætte til klippegrøntproduktion.

I perioden med klippegrøntproduktion er koglesætning også en stor udfordring, som kan reducere eller helt ødelægge høsten i en given bevoksning. De senere års vejrekstremer med udtalt tørke har givet mange kogler og Morten Nedergaard overvejer, om den lange produktionstid med store træer og liftklip fortsat kan være rentabel, når det ene "kogleår" afløser det andet. Måske løsningen er at dyrke nobilis i en betydeligt kortere omdrift end de 30-40 år, som er gængs i dag. En anden mulighed er at undersøge (genetisk) om man kan forøge nobilis'ens tørketålsomhed og udskyde blomstringstidspunktet.

Markedet for klippegrønt

Eksporten af klippegrønt er betydelig og udgør 138 millioner kr. (15 %) af den samlede eksport og mængderne lå indtil for et par år siden på ca. 25.000 tons, men er nu faldet til små 19.000 tons. Faldet er overraskende og stiller med rette spørgsmålstegn ved opgørelsen fra Danmarks Statistik. Den lavere eksportmængde er derfor næppe udtryk for et stort fald i anvendelsen af klippegrønt, men

snarere udtryk for forskydninger mellem aftagere og den omstændighed, at klippegrønteksporten også blev ramt af eksportforbuddet til Rusland. Dertil kommer en øget produktion af nobilisklippegrønt fra især Polen og Tyskland, som også påvirker den danske eksport. Der er dog ingen tvivl om, at nobilis klippegrønt kan sælges på mange nye markeder.

Det samlede areal med nobilis opgøres i skovstatistikken for 2021 til 12.501 ha, hvoraf små 1.000 ha ligger i aldersklassen under 10 år og 1.500 ha over 40 år. Efter en nedgang i tilplantningerne af nobilis synes tilplantningen således igen at være steget til ca. 100 ha/år mod det halve i midten af 00'erne. Knap 70 % af bevoksningerne ligger mellem 20 og 40 år med hovedvægten på aldersklasserne mellem 20 og 30 år (40 %). Tilgangen af nobilis klippegrønt til de nærmeste år synes således sikker, mens der med de mindre årgange på 0-20 år lurer en fremtidig udfordring for udbuddet. Antages 10.000 ha i de produktive aldersklasser og et gennemsnitligt årligt ▶

FLEX TRAC

50-136 HK

DET FREMTIDSSIKREDE VALG!

Få træerne
i form uden selv
at blive træet

TIME IS

MONEY

SPAR TID OG PENGE
MED EN SPECIALBYGGET
LØSNING FRA JUTEK

70 220 420
jutek@jutek.dk
www.jutek.dk

FORMKLIPPER

SIKRER EN FLOT OG ENSARTET
KEGLEFORM HVER GANG!

HOME PAGE

YOUTUBE

FACEBOOK

udbytte på 3 tons/ha skulle den danske produktion ligge omkring 30.000 årligt, hvoraf skønsvist 1.500 tons bruges i Danmark, hvilket ville betyde en eksport omkring de 28.000 tons.

De tre traditionelle anvendelser for klippegrønt; gravdækning, kranse og dekorationer udfordres i disse år. Dels bliver flere døde i dag kremeret med deraf følgende mindre gravsted at dække, dels er ønsket om at lave gravdækning aftagende blandt de efterladte. Kransemarkedet er mere stabilt, men her udfordres nobilis af andre (billigere) materialer og endog plastik. Dekorationer i form af bl.a. gestecke udfordres af blomsterbuketter. 🚩

(NOBEURO)

I dyrkningen af nobilisjuletræer trækkes på mange af de erfaringer, som blev opbygget under NO-BEURO-projektet. I dette projekt bidrog Chal Landgren med amerikanske erfaringer for dyrkning af nobilisjuletræer og der blev arbejdet med forædling af proveniensens C.E. Flensborg, hvor de bedste juletræskandidater efterfølgende er podet op i regi af HD Seed.

Se: <https://www.christmastree.dk/om/projekter/nobeuro/>

Morten Nedergaard er uddannet Skov- og Landskabsingeniør fra 1996 og arbejdede fra 1999 på Bavelse og Næsbyholm Skovdistrikt, hvor han arbejdede med en aktiv dyrkningspolitik i nobilis, som der kom en Nåledrys artikel ud af. Sideløbende med ansættelsen på de sjællandske godser etablerede Morten Nedergaard eget firma i 2005 – Nedergaard ApS, som i dag udgør omdrejningspunktet for produktion og afsætning af nobilis mv. Ansættelsen ved de sjællandske godser stoppede i 2022. Morten Nedergaard dyrker og forpagter i omegnen af 200 ha med nobilis, 37 ha med nordmannsgran og rødgran juletræer samt 60 ha med andre klippegrøntarter. Årlig produktion ca. 1.000 tons og 25.000 juletræer.

Tågesprøjte

Liftsprøjter fra 600 l – 1200 l.
Trailersprøjter fra 3200 l – 5500 l.
Rækkevidde: Op til 50 m vandret og op til 30 m lodret.
Pumpe med stor ydelse og tryk.

Slagleklipper/grenknuser

Et stærkt produkt til professionelle som bruges i skoven og til naturpleje. Monteres på enten traktor, kompakttraktor, minilæsser eller minigraver. Fjerner genstridigt græs og lignende beplantning.

NYHED
Kan fås med vægt

Flowmatic SKMAS Gødningsspreder

Udkast til én eller begge sider. 1100, 1900 eller 2700 l. Kan leveres med kran.

Ventura
FORESTRY MACHINES

Grenknuser/rodfræser

Arbejdsdybde: 0 til 35 cm.

Skærbæk Maskinforretning har et bredt udvalg af nye- og brugte maskiner. Ring for demo eller tilbud. Send en mail på info@skmas.dk eller ring på tlf. 74 75 12 05/ Bent Sørensen tlf. 40 31 66 88

Skærbæk Maskinforretning

vi Bent Sørensen · Aabenraa vej 17 · 6780 Skærbæk · Tlf. 74 75 12 05 · Fax 74 75 03 55

www.skmas.dk · info@skmas.dk